

พรหมจรรย์ ๓๐

สุภีร์ ทุมทอง

๒๖ มกราคม ๒๕๕๗

วิปัสสนา

วิปัสสนา ๑ : พิจารณาขั้น ๕

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

วิปัสสนา ๓ : พิจารณาปฏิจจสมุปบาท

วิปัสสนา ๔ : พิจารณาธรรมหมวดอื่นๆ

วิปัสสนา ๑ : พิจารณาขั้น ๕

ก็ ชาตिका จ ภิกขเว โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปปายาสา ก็ ปโหติกา?
อิธ ภิกขเว อสสุตวา ปุณฺณชฺชโน อริยานํ อทสฺสาวิ อริยธมฺมสฺส
อโกวิทฺโธ อริยธมฺเม อวินีโต, สบฺปฺริसानํ อทสฺสาวิ สบฺปฺริสธมฺมสฺส
อโกวิทฺโธ สบฺปฺริสธมฺเม อวินีโต, **รูป** อตฺตโต สมนุสฺสตี,
รูปวณฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา รูปํ, รูปสฺมึ วา อตฺตานํ.
ตสฺส ตํ รูปํ วิปริณฺมตี อณฺณถา จ โหติ, ตสฺส รูปวิปริณฺนามณฺณถาภาวา
อุปฺปชฺชนฺตี โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปปายาสา.

(สํ.ข. ๑๗/๔๓ อตฺตทีปสูตร)

วิปัสสนา ๑ : พิจารณาขั้น ๕

เวทนี อตฺตโต สมนุปสฺสตี, ...

สณฺณํ อตฺตโต สมนุปสฺสตี, ...

สงฺขารเ อตฺตโต สมนุปสฺสตี, ...

วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสตี, วิญฺญาณวณฺตํ วา อตฺตานํ,

อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณสมฺมึ วา อตฺตานํ. ตสฺส ตํ วิญฺญาณํ

วิปริณฺมตี อณฺณถา จ โหตี, ตสฺส วิญฺญาณวิปริณามณฺณถาภาวา

อุปฺปชฺชนฺตี โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา.

(สํ.ข. ๑๗/๔๓ อตฺตทีปสุตฺร)

วิปัสสนา ๑ : พิจารณาขั้น ๕

รูปสฺส เตวว ภิกฺขเว อนิจฺจํ วิทิตฺวา วิปริณามํ วิจารณ์ํ นโรธํ
“ปุพฺเพ เจว รูปํ เอตฺรหิ จ สพฺพํ รูปํ อนิจฺจํ ทุกฺขํ
วิปริณามธมฺมํ”ติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมมปฺปญฺญาย ปสฺสโต
เย โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา, เต ปหิยฺยนฺติ.
เตสํ ปหานา น ปริตสฺสตี, อปริตสฺสํ สุขํ วิหฺรตี,
สุขวิหารี ภิกฺขุ “ตทงฺคนิพฺพุโต”ติ วุจฺจตี.
เวทนาย เตวว ภิกฺขเว อนิจฺจํ วิทิตฺวา ...
(สํ.ข. ๑๗/๔๓ อตฺตทีปสุตฺร)

วิปัสสนา ๑ : พิจารณาขั้น ๕

อุปาทาย อารุโส อานนท **อสมิตี** โหติ โน อนุปาทาย.

กิญจ อุปาทาย อสมิตี โหติ โน อนุปาทาย ?

รูป อุปาทาย อสมิตี โหติ โน อนุปาทาย.

เวทนี... สญญ... สงฺขาร...

วิญญาณ อุปาทาย อสมิตี โหติ โน อนุปาทาย.

(สํ.ข. ๑๗/๘๓ อานันทสูตร)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

จกขุ ภิกขเว อนิจจํ, ยทนิจจํ ตํ ทุกขํ,
ยํ ทุกขํ ตทนต์ตา, ยทนต์ตา ตํ
“เนตํ มม, เนโสหมสมิ, น เมโส อตฺตา”ติ
เอวเมตํ ยถาภูตํ สมมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ.
(สํ.สพฺพ. ๑๘/๑ อัจฉตฺตานิจจสูตร)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

โสตฺถ์ อนิจฺจํ .. ฆานํ อนิจฺจํ ... ชิวฺหา อนิจฺจา..

กาโย อนิจฺโจ .. มโน อนิจฺโจ, ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ,

ยํ ทุกฺขํ ตทนต์ฺตา, ยทนต์ฺตา ตํ

“เนตฺถิ มม, เนโสตฺถมฺสฺมิ, น เมโสตฺถ อตฺตํ”ติ

เอวเมตฺถิ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ.

เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสาวโก จกฺขุสฺมึปิ นิพฺพิณฺหติ,..

(สํ.สพฺพ. ๑๘/๑ อัจฉตฺตานิจฺจสุตฺต)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

จกขุ ภิกขเว **ทุกขิ**, ยิ ทุกขิ ตทนต์ตา, ยทนต์ตา ตั
“เนตัมม, เนโสหมสมิ, น เมโส อตฺตา”ติ เอวเมตัม
ยถาภูตัม สมมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพัม.
โสตัม ทุกขิ ฯเปฯ ฆานันฺนํ ทุกขิ ...
(สํ.สพฺา. ๑๘/๒ อังคัตตทุกขสูตร)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

จกขุ ภิกขเว **อนตฺตา**, ยทนต์ตา ตํ
“เนตํ มม, เนโสหฺมสมิ, น เมโส อตฺตา”ติ
เอวเมตํ ยถาภูตํ สมมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ.
โสตํ อนตฺตา ...
(สํ.สพฺพ. ๑๘/๒ อังคตตานัตตสูตร)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

รูปา ภิกขเว อนิจจา, ยทนิจจํ ตํ ทุกขํ,
ยํ ทุกขํ ตทนต์ตา, ยทนต์ตา ตํ
“เนตํ มม, เนโสหฺมสมิ, น เมโส อตฺตา”ติ
เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ.
(สํ.สพฺพ. ๑๘/๔ พาทิรานิจจสูตร)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

สททา ... คนฺธา ... รสา ... โผฏฺฐพฺพา ... ฌมฺมา อนิจฺจา,
ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ, ยํ ทุกฺขํ ตทหนตฺตา, ยทหนตฺตา ตํ
“เนตํ มม, เนโสหฺมสมฺมิ, น เมโส อตฺตา”ติ
เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญาย ทฏฺฐพฺพํ.
เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสาวโก รุเปสฺสุปิ นิพฺพินฺหติ ...
(สํ.สพฺา. ๑๘/๔ พาทิรานิจฺจสุตฺร)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

จกฺขุ ภิกฺขเว อนิจฺฉํ **อดีตานาคตํ**, โภ ปน วาโห **ปจฺจุปฺปนฺนสฺส**.

เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสาวโก

อดีตสฺมึ จกฺขุสฺมึ อนเปกฺโข โหติ, อนาคตํ จกฺขุ นารินฺนทติ,

ปจฺจุปฺปนฺนสฺส จกฺขุสฺส นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย

ปฏฺฐิปนฺโน โหติ. โสตํ อนิจฺฉํ ...

(สํ.สพ. ๑๘/๗ อัมมัตตานิจจาตตานาคตสูตร)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

รูปา ภิกขเว อนตฺตา อตฺตานาคตา, โภ ปน วาโห ปจฺจุปฺปนฺนํ.
เอวํ ปสฺสํ ภิกขเว สุตฺวา อริยสวโก อตฺเตตฺสุ รูปฺเปสุ อนเปกฺโข โหติ,
อนาคเต รูปฺเป นาทินนฺตติ, ปจฺจุปฺปนฺนํ รูปานํ นิพฺพิทาย
วिरาคาย นีโรธาย ปฏฺฐิปนฺโน โหติ.

สทฺทา ...

(สํ.สพฺ. ๑๘/๑๒ พาทิรานํตฺตาตฺตานาคตฺตฺสูตฺร)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

สพฺพํ ภิกฺขเว อนิจฺฉํ. กิณฺจ ภิกฺขเว **สพฺพํ อนิจฺฉํ. จกฺขุ** ภิกฺขเว อนิจฺฉํ,
รूपํ อนิจฺฉา, **จกฺขุวิณฺยานํ** อนิจฺฉํ, **จกฺขุสมฺพสฺสํ** อนิจฺฉํ, ยมฺปิทํ
จกฺขุสมฺพสฺสปจฺจยา อูปฺปชฺชติ **เวทฺยิตํ** สุขํ วา ทุกฺขํ วา **อทุกฺขมฺสุขํ** วา,
ตมฺปิ อนิจฺฉํ .. มโน อนิจฺฉํ, ฌมฺมา อนิจฺฉา, มโนวิณฺยานํ อนิจฺฉํ,
มโนสมฺพสฺสํ อนิจฺฉํ, ยมฺปิทํ มโนสมฺพสฺสปจฺจยา อูปฺปชฺชติ **เวทฺยิตํ**
สุขํ วา ทุกฺขํ วา **อทุกฺขมฺสุขํ** วา, ตมฺปิ อนิจฺฉํ.

(สํ.สพฺวา. ๑๘/๔๓ อนิจฺฉาทิสฺสุตฺตนวก)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

- [๔๔] สพฺพํ ภิกฺขเว **ทุกฺข์** ๗เปฯ
- [๔๕] สพฺพํ ภิกฺขเว **อนตฺตา** ๗เปฯ
- [๔๖] สพฺพํ ภิกฺขเว **อภินฺเฉยฺยํ** ๗เปฯ
- [๔๗] สพฺพํ ภิกฺขเว **ปริณฺเฉยฺยํ** ๗เปฯ
- [๔๘] สพฺพํ ภิกฺขเว **ปหาตพฺพํ** ๗เปฯ
- [๔๙] สพฺพํ ภิกฺขเว **สจฺฉิกาตพฺพํ** ๗เปฯ
- [๕๐] สพฺพํ ภิกฺขเว **อภินฺณา ปริณฺเฉยฺยํ** ๗เปฯ
- [๕๑] สพฺพํ ภิกฺขเว **อุปทฺตุตํ** ๗เปฯ

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

ตໍ ก็ มนุญสิ พาทิย, จกขุํ นิจจํ วา อนิจจํ วาติ?

อนิจจํ ภานเต.

ยํ ปนานิจจํ, ทุกขํ วา ตํ สุขํ วาติ? ทุกขํ ภานเต.

ยํ ปนานิจจํ ทุกขํ วิปริณามธมมํ,

กถลํ นุ ตํ สมนุปลสสิตุํ “เอตํ มม, เอโสทมสมิ,

เอโส เม อตตาทา”ติ? โน เหนตุ ภานเต.

(สํ.สพ. ๑๘/๘๙ พาทิยสูตร)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

รูปร่าง นิจจํ วา อนิจจํ วาตี? อนิจจํ ภาณเต ...

จกขุวิณญาณํ นิจจํ วา อนิจจํ วาตี? อนิจจํ ภาณเต ...

จกขุสมผัสโส นิจโจ วา อนิจโจ วาตี? อนิจโจ ภาณเต ...

ยมปีทํ มโนสมผัสสปลจจยา อุปปชชติ เวทยิตํ สุขํ วา ทุกขํ วา
อทุกขมสุขํ วา, ตมปี นิจจํ วา อนิจจํ วาตี? อนิจจํ ภาณเต.

ยํ ปนนานิจจํ, ทุกขํ วา ตํ สุขํ วาตี? ทุกขํ ภาณเต.

ยํ ปนนานิจจํ ทุกขํ วิปริณามธมมํ, กถลํ นุ ตํ สมนุปลสสีตุ

“เอตํ มม, เอโสหมสมิ, เอโส เม อตตทา”ตี? โน เหนตํ ภาณเต.

(สํ.สพ. ๑๘/๘๙ พาทียสูตร)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

ทวยม์ ภิกขเว ปฐิจจ วิญญานํ สมโภติ?

กถญจ ภิกขเว ทวยม์ ปฐิจจ วิญญานํ สมโภติ?

จกขุญจ ปฐิจจ รูปे จ อุปปชชติ จกขุวิญญานํ.

จกขุ อนิจจํ วิปริณามิ อญญถาภาวิ.

รูปา อนิจจา วิปริณามิโน อญญถาภาวิโน.

อิตถเตตํ ทวยม์ จลญเจว พยถญจ อนิจจํ วิปริณามิ อญญถาภาวิ.

(สํ.สพ. ๑๘/๙๓ ทุตติยทวยสุตร)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

จกฺขุวิณฺณานํ อนิจฺจํ วิปริณามิ อณฺณถาภาวิ.
โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย จกฺขุวิณฺณณสฺส อุปฺปาทาย,
โสปี เหตุ โสปี ปจฺจโย อนิจฺโจ วิปริณามิ อณฺณถาภาวิ.
อนิจฺจํ โข ปน ภิกฺขเว ปจฺจยํ ปฏฺฐิจฺจ อุปฺปนฺนํ
จกฺขุวิณฺณานํ, กุโธ นิจฺจํ ภวิสฺสตี.

(สํ.สพฺา. ๑๘/๙๓ ทุติยทวຍສູតຣ)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

ยา โข ภิกขเว อิมสํ ติณฺณํ ฐมฺมานํ สงฺคตํ สนฺนิปาโต สมวาโย,
อัยํ วุจฺจติ จกฺขุสมฺผลฺโส. จกฺขุสมฺผลฺโสปี อนิจฺโจ วิปริณามิ
อณฺณถาภาวี. โยปี เหตุ โยปี ปจฺจโย จกฺขุสมฺผลฺสฺส อูปปาทาย,
โสปี เหตุ โสปี ปจฺจโย อนิจฺโจ วิปริณามิ อณฺณถาภาวี.

อนิจฺจํ โข ปน ภิกขเว ปจฺจยํ ปฏฺฐิจฺจ อูปปนฺโน จกฺขุสมฺผลฺโส,
กฺุโต นิจฺโจ ภวิสฺสตี. ผุฏฺโฐ ภิกขเว เวเทตี, ผุฏฺโฐ เจเตตี,
ผุฏฺโฐ สณฺชานาตี. อิตฺถเตปี ฐมฺมา จลา เจว พฺยถา จ
อนิจฺจา วิปริณามิโน อณฺณถาภาวีโน ฯเปฯ

(สํ.สพ. ๑๘/๙๓ ทุติยทวยสูตร)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

โก นุ โข จกขุสฺส อสฺสาโท, โก อาทีนโว, ก็ นิสฺสรณํ.
โก โสตสฺส ฯเปฯ โก ฆานสฺส ฯเปฯ โก ชิวฺหาย ฯเปฯ
โก กายสฺส ฯเปฯ โก มนสฺส อสฺสาโท, โก อาทีนโว,
ก็ นิสฺสรณํ ..

(สํ.สพฺา. ๑๘/๑๓ ปจฺมปุพฺเพสํโพธสฺุตฺร)

วิปัสสนา ๒ : พิจารณาอายตนะ ๑๒

ยัม โข จกขุํ ปฏิจฺจ อูปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ, อยัม จกขุสฺส อสฺสาโท.

ยัม จกขุํ อนิจฺจํ ทุกขํ วิปริณามธมฺมํ, อยัม จกขุสฺส อาทีนโว.

โย จกขุสฺมึ ฉนฺทราควินโย ฉนฺทราคปฺปหานํ,

อิทํ จกขุสฺส นิสฺสรณํ. ยัม โสตํ ฯเปฯ

(สํ.สพ. ๑๘/๑๓ ปฐมปุพเพสัมโพธสูตร)

สวัสดีครับ